

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Статтю присвячено практичному аспекту формування професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій (ІТ-фахівця). Визначено, що для формування професійного іміджу майбутнього фахівця необхідно використовувати практико-орієнтований підхід. Особлива увага в підготовці майбутніх ІТ-фахівців має бути спрямована на якісну самостійну позааудиторну роботу студента та широке використання інноваційних технологій в аудиторній навчальній роботі. Виявлено, що формування професійного іміджу майбутнього фахівця спонукає студентів до активного самоаналізу, саморозвитку. Сучасний аналіз підготовки майбутнього ІТ-фахівця та досліджень показав, що формування професійного іміджу потребує усвідомлення та засвоєння студентами базових технік іміджмейкінгу. Доведено, що ознайомлення із сучасними теоретичними дослідженнями в галузі іміджології, сприяє формуванню у студентів конкретних уявлень про професійний імідж особистості майбутнього фахівця як суб'єкта організації, а також визначенню на практиці потрібних йому очікуваних рис і характеристик для позитивного іміджу.

У результаті дослідження автором проводиться комплекс тренінгів у соціально-психологічній службі Харківського національного університету радіоелектроніки, є науковий студентський гурток «Проблеми сучасної психології», де готуються студентами доповіді та тези на науково-практичній конференції, проводяться дискусії, презентації, ділові рольові ігри «Кар'єра ІТ-фахівця». Ці форми стимулюють до активності майбутніх спеціалістів до самоформування позитивного професійного іміджу та проектування власної професійної кар'єри.

Визначено, що практичне значення знань із питань самоіміджування, використання на практиці стають актуальними, якщо студентів мотивувати до застосування отриманих знань та навичок на практиці. Із цієї метою було розроблено заходи з моделювання реальної діяльності у спеціально створеній контекстно-рефлексивній проблемній ситуації. Участь у роботі наукового студентського гуртка «Проблеми сучасної психології», комплексі тренінгів у соціально-психологічній службі дозволило студентам здійснити власну об'єктивну самооцінку як особистості та майбутнього професіонала, визначитись із подальшими кроками у реалізації проекту формування власного іміджу в майбутній професії.

Ключові слова: формування; професійний імідж; майбутній ІТ-фахівець; науковий гурток; тренінг; саморозвиток; самоіміджування.

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному просторі майбутній фахівець має бути готовим до професійного саморозвитку та особистих змін і мати поряд із якісною професійною підготовкою цілісний позитивний професійний імідж, який забезпечує професійну ідентифікацію особи, визначає рівень її культури як професіонала.

Формування професійного іміджу майбутніх фахівців з інформаційних технологій (ІТ-фахівців) потребує органічного поєднання теоретичної й практичної підготовки. Теоретичне обговорення і вирішення практичних проблем під час формування професійного іміджу буде більш ефективним, якщо створити умови для синтезу в особистості майбутнього фахівця з інформаційних технологій професійних якостей і компетентностей, особистісних якостей і зовнішності особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми професійної підготовки ІТ-фахівців та формування професійної компетентності висвітлено науковцями, які досліджували

компетентнісний підхід у професійній підготовці фахівців комп'ютерного профілю (Д. Корчевський, В. Круглік, О. Прозор, В. Осадчий) [1; 2; 3]; принципи ступеневої підготовки фахівців з інформаційних технологій (А. Власюк, П. Грицюк, О. Кобозева, В. Матюхін) [4]; порівняння особливостей підготовки конкурентоспроможних фахівців з інформаційних технологій (Л. Матвійчук, Д. Щедропольєв) [5; 6]; дослідженню особливості професійної підготовки бакалаврів комп'ютерних наук за кордоном (І. Пододіменко, Р. Шаран) [7] та ін. Автори під час дослідження розкривають теоретичні аспекти формування професійного іміджу майбутніх фахівців. Однак формування професійного іміджу майбутніх ІТ-фахівців не є можливим тільки на теоретичному рівні, оскільки такі якості, як професійний етикет (манера триматися, одяг, зачіска, естетика «Я-образу»), що формується у виконанні комунікативної функції практичної професійної діяльності, важко сформувані за допомогою лише теоретичного навчання, що актуалізує проблему форму-

вання професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій у позааудиторній роботі практичної підготовки студентів.

Метою статті є висвітлення процесу формування професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій в умовах позааудиторної роботи зі студентами.

Виклад основного матеріалу. Для покращення якості формування професійного іміджу майбутніх ІТ-фахівців варто акцентувати увагу не на розбіжності гуманітарного, соціально-природничого та професійно-технічного складників, організації практичної і науково-професійної діяльності, а на інтеграцію для досягнення найвищого рівня відповідності до вимог сучасного ІТ-фахівця. Оскільки професійний імідж має такі складники, як аудіовізуальний (культура, грамотність, приємність мовлення), професійний етикет (манера триматися, одяг, зачіска, естетика «Я-образу»); внутрішня – внутрішня філософія, рівень духовного та інтелектуального розвитку, ерудиція, стиль мислення; система цінностей людини; мотивація та спрямованість особистості, її цілі, життєві позиції; процесуальний – професійна, творча діяльність людини (енергійність, виразність, пластичність, легке переключення у видах діяльності з одного до іншого, які емоції переважають під час спілкування) (В. Бойко, Л. Мітіна) [8, с. 56–61]. Що передбачає опанування студентами, майбутніми ІТ-фахівцями, не тільки фахових дисциплін («Вступ до комп'ютерних наук», «Технології виявлення загроз у комп'ютерних мережах», «Веб-технології та веб-дизайн», «Програмування графічних процесорів» та ін.), соціально-гуманітарного циклу («Філософія», «Соціологія та соціальні технології», «Інформаційне суспільство», «Психологія екстремальних відносин та адаптивної поведінки», «Основи права», «Політичні проблеми сучасного суспільства», «Психологія управління» та ін.), але й участь у позааудиторній роботі (засідання наукового гуртка «Проблеми сучасної психології», комплекс тренінгів у соціально-психологічній службі СПС ХНУРЕ, презентації та майстер-класи у відділі практики «Центр-Кар'єра» ХНУРЕ), які було проведено за участю студентів Харківського національного університету радіоелектроніки (ХНУРЕ).

Із метою формування мотивації та спрямованості особистості студентів на формування професійного іміджу було зорієнтовано роботу гуртка «Проблеми сучасної психології». Ознайомлення студентів із теоретичними основами, із сутністю основних дефініцій іміджології проходило під час використання різних психологічних методик і з подальшим обговоренням у групі, наприклад, «Імідж – це...», «Професійний імідж – це...». Цікавим та корисними стали дискусії студентів на професійні теми з рекрутерами та HR-менеджерами щодо обговорення питань працевлаштування, сучасних професійних вимог

роботодавців до співробітників. Вони були націлені на створення студентами професійного образу в галузі інформаційних технологій, на взаємообмін думками щодо важливості психологічних факторів планування професійної кар'єри, особливостей ресурсів та ризиків на шляху становлення в професійній діяльності.

Усвідомлення та засвоєння студентами базових технік іміджмейкінгу проходило за рахунок залучення студентів до таких інтерактивних технологій, як проведення інтерв'ю щодо ідеального образу ІТ-фахівця, співбесіди, самопрезентації за технологією відеоскрайбінгу, «Кейс-інтерв'ю для кандидата», «Самопрезентація як професіонала», «Співбесіда з роботодавцем», «Складання відеореюме», «Знайомство з командою». Виступ студентів із презентаціями на актуальні теми «Сучасний стиль та імідж ІТ-фахівця», «Правила взаємодії у суспільстві та ІТ-компанії», «Як бути ввічливим» із подальшим обговоренням дозволили формувати професійний етикет, манеру триматися, зовнішній вигляд, професійну етику взаємодії.

Дискусії з проблем обраної тематики («Самопізнання та самодіагностика», «Погляд на себе», «Моя реальність та мої очікування в університеті», «Моя роль в команді») сприяли формуванню впевненості в собі, чітких цілей саморозвитку, особистісних та життєвих позицій, пов'язаних із майбутньою професією.

Міні-тренінги «Особистісного росту», «Створення вербального іміджу», «Стратегії ефективних комунікацій», «Партнерська взаємодія», «Переговори», «Team building. Команда моєї мрії» дали практичну можливість студентам удосконалювати комунікативні та управлінські компетентності – уміння вирішувати проблемні ситуації, навички роботи з клієнтами, навички письмового та усного спілкування, навички проведення презентацій та переговорів, формування ефективної команди.

Ділова гра «Кар'єра ІТ-фахівця» стимулює до активності майбутніх ІТ-фахівців у проектуванні власної професійної кар'єри та самоформування позитивного професійного іміджу. Це дозволить сформувати у студента конкретні уявлення про професійний імідж особистості майбутнього фахівця з інформаційних технологій як суб'єкта організації, а також визначити потрібні йому очікувані риси і характеристики для позитивного іміджу.

Моделювання реальної діяльності у спеціально створеній контекстно-рефлексивній проблемній ситуації щодо самопізнання і самопрезентації, дозволило студентам пізнати власний внутрішній світ, здійснити об'єктивну самооцінку власного іміджу в майбутній професії. Обговорення питань особливостей психологічного розвитку студентів на різних курсах університету та адаптації в студентському віці, а також психологічне тестування дали можливість майбутнім ІТ-фахівцям самовизначитись із власною стратегією поведінки у стресових

ситуаціях, у питаннях вибору та відповідальності майбутнього фахівця в умовах невизначеності.

В управлінні процесом формування професійного іміджу майбутнього IT-фахівця акцент слід змістити з формування певного набору професійних знань, умінь і навичок у галузі програмування на виховання таких якостей, як лідерські, робота в команді, відповідальність, здатність до рефлексії, здатність до самостійного навчання, планування діяльності, логічне й алгоритмічне мислення, цілеспрямованість, наполегливість, уміння самостійно ухвалити рішення, швидко адаптуватися до нового завдання, широкий кругозір у предметній галузі. Із цією метою було введено інтерактивні форми роботи в групах, мозковий штурм, коли студенти знаходяться в ситуації самостійного прийняття рішення, пізнання нового, демонструють відповідальність за роботу групи.

За своєю суттю професійний імідж спрямовано на забезпечення успіху і конкурентоспроможності самого фахівця, швидке його входження в нове соціальне середовище. Тому для розвитку індивідуального стилю професійної діяльності зі студентами розроблявся портфоліо майбутнього IT-фахівця. Студенти визначали сферу майбутньої практичної діяльності, аналізували свої особистісні якості відповідно до вимог професії, розробляли власні інтернет-сторінки з описом інформації про свою сферу творчої діяльності, власне життєве кредо, думки щодо креативних пропозицій у IT-діяльності, досвід роботи, нагороди та перспективи.

Важливим для успішного майбутнього IT-фахівця є не лише здатність швидко адаптуватися до науково-технічного прогресу в сучасному суспільстві. Він мусить мати особливе професійне мислення, головними характеристиками якого є критичне ставлення до досягнутого, здатність пропонувати нове й уміння врахувати впливи всіх значимих внутрішніх і зовнішніх факторів, що забезпечують надійне функціонування запропонованого. Тому одним із можливих шляхів вирішення сформульованої проблеми є широке впровадження в практику алгоритму розробки зі студентами моделей, соціальних реклам, макетів сайту допомоги школярам-програмістам, які відображають не тільки професійні аспекти діяльності IT-фахівця, але й засоби оперування різноманітною інформацією.

За результатами роботи гуртка студенти готують наукові статті, тези і доклади на конференції та семінари, проводять самостійно міні-семінари і міні-тренінги для студентів. Так підсумком роботи наукового гуртка за 2013–2018 рр. стала активна участь його учасників у міжнародних науково-практичних конференціях – понад 40 тез та докладів, зокрема на Міжнародному молодіжному форумі «Радіоелектроніка і молодь в XXI ст.» (ХНУРЕ). Майбутні фахівці з інформаційних технологій розширюють свій теоретичний кругозір

завдяки виступам із повідомленнями, презентаціями на засіданнях гуртка, беруть участь у дискусіях та круглих столах і набувають досвіду роботи у творчому колективі.

Висновки і пропозиції. Таким чином, зміст, форми організації наукового студентського гуртка «Проблеми сучасної психології» (як однієї з форм позааудиторної професійної підготовки майбутніх IT-фахівців) є логічно пов'язані зі змістом дисциплін соціально-гуманітарного циклу. За допомогою інтеграції навчальних знань і науково-дослідної роботи здійснюється органічна єдність навчання та підготовки до творчої професійної праці. До перспективних питань дослідження віднесемо аналіз практики формування професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій за кордоном.

Список використаної літератури:

1. Корчевский Д.О. Интеграция змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій: теорія і практика. Київ: Педагогічна думка, 2016. 464 с.
2. Круглик В., Осадчий В. Структура професійної компетентності майбутнього інженера-програміста. *Педагогічний дискурс*. 2016. Вип. 21. С. 69–74.
3. Прозор О.П. Формування когнітивно-творчої компетенції майбутніх фахівців із системної інженерії: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2012. 21 с.
4. Кобозева О., Матюхін В. Успішний фахівець 2020 років: вимоги та технології підготовки. Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції «ІНТЕРНЕТ-ОСВІТА-НАУКА-2016» ІОН-2016, 11–14 жовтня, 2016: Збірник праць. Вінниця: ВНТУ, 2016. С. 164–166.
5. Матвійчук Л.А. Інноваційні аспекти формування професійних знань майбутніх фахівців інженерів-програмістів у вищих навчальних закладах // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. Київ; Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. Випуск 32. С. 366–370.
6. Щедролосьєв Д.Є. Компетентнісний підхід до підготовки інженерів-програмістів. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2011. № 4(24). URL: <http://www.journal.iitta.gov.ua>
7. Пододіменко І. Сучасні вимоги суспільства до професійної підготовки фахівця у галузі інформаційних технологій в Японії. *Порівняльна професійна педагогіка* № 4(2): наук. журнал / гол. ред. Н.М. Бідюк. Київ, Хмельницький: ХНУ, 2014. С. 190–196.
8. Митина Л.М. Психология развития конкурентоспособной личности. Москва: Изд-во МПСИ; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2003. 400 с.

Myttseva O. Forming of professional image of future specialist in informational technologies: practical aspect

This article is devoted to practical aspect of forming of professional image of future specialist in informational technologies (IT specialist). For forming of professional image of future specialist it is necessary to use practically oriented approach. The special attention in preparing of IT specialists has to be directed on qualitative independent out-of-school activity of the student and wide use of innovational technologies in class during studying. It is revealed that forming of professional image of future specialist made students to active self-analysis, self-development. Modern analysis of preparing of future IT specialist and researches shows that forming of professional image needs understanding and learning of basic techniques of image making by students. It is proved that acquaintance with modern theoretical researches in the field of image making leads to forming of particular knowledge about professional image of personality of future specialist as subject of organization and also definition on the practice expected features and characteristics for positive image.

As a result of researches by the author there is a complex of training in social and psychological department at Kharkiv National University of Radioelectronics there is a scientific study group "Problems of modern psychology" where students prepares discussions, presentations, business role games "Career of IT specialist" These forms stimulating future specialists to self-forming of positive professional image and designing of professional career.

It is revealed that practical meaning of knowledge in questions of self-image, their use on practice are actual if students will be motivated to use knowledge in practice. For this purpose, measures were developed to simulate real activity in specially created context-reflexive problem situation. Participation in the work of scientific student group "Problems of modern psychology", complex of trainings in social and psychological department allowed students to make their own objective self-assessment as a person and future professional, to identify further steps in the implementation of the project of forming their own image in the future profession.

Key words: *forming, professional image, future IT specialist, scientific study group, training, self development, self-image.*